

دانشگاه زنجان

دانشکده علوم انسانی

گروه اقتصاد

عنوان پایان نامه

فارسی: تعیین سطح حمایت از خانوار بر اساس دهک‌های درآمدی در مناطق شهری (مطالعه موردی ایران طی سال های ۱۳۸۹-۱۳۹۲)

لاتین:

Determining Support Level of Household Based on The Urban Income Groups in IRAN

واژگان کلیدی فارسی: تغییرات جبرانی (CV)، سیستم تقاضای تقریباً ایده‌آل (AIDS)، رفاه خانوارهای شهری، گروه‌های درآمدی.

واژگان کلیدی انگلیسی:

Compensated Variation (CV), Almost Ideal Demand System (AIDS), urban households welfare, Income groups.

بیان مسأله

مطلوبیت و رفاه اقتصادی از جمله مباحثی است که همواره از اهمیت و جایگاه ویژه‌ای در ادبیات اقتصاد بخش عمومی برخوردار می‌باشد. در کشورهای در حال گذار از یک سیستم اقتصادی دولت‌گرا به یک اقتصاد مبتنی بر بازار، آزادسازی بخش‌های مختلف اقتصادی شرط لاینفک این انتقال به شمار می‌آید. در مسیر انتقال دولت‌گرا به سوی آزادسازی می‌بایست تعدیلهایی در سیستم اقتصادی از جمله تعدیل در ساختار قیمت‌ها به اجرا گذاشته شود. (خسروی نژاد و همکاران، ۱۳۹۱).

تغییر در ساختار قیمت کالاها و خدمات، از جمله مواد غذایی و حامل‌های انرژی باعث تغییر رفاه در خانوار می‌شود. قیمت گروه‌های مواد غذایی همراه با افزایش زیادی در نوسانات قیمت ممکن است اثرات سخت و شدیدی به روی خانواده‌های کم‌درآمد داشته باشد (کرانفیلد و همکاران^۱، ۲۰۰۷). هزینه‌های بالای مواد غذایی ممکن است هزینه‌های خانوار را برای سایر کالاها و خدمات ضروری محدود کند (هانگ و هانگ^۲، ۲۰۰۹).

تعدیل قیمت حامل‌های انرژی، با توجه به نوع آن‌ها در مصرف نهایی و یا واسطه‌ای، می‌تواند در تغییر سطح عمومی قیمت‌ها نقش داشته باشد. از سوی دیگر برخی از حامل‌های انرژی که در سبد مصرف نهایی خانوار قرار دارند، اصلاح قیمت آن‌ها به‌طور مستقیم، CPI^۳ (شاخص قیمت مصرف‌کننده) را تغییر می‌دهد. درحالی‌که برخی دیگر از این حامل‌ها، به‌عنوان کالاهای واسطه‌ای برای بنگاه‌های اقتصادی مورد استفاده قرار می‌گیرند که اصلاح قیمت‌ها آن‌ها به روی شاخص قیمت تولیدکننده (PPI)^۴ و هزینه‌های کالاهای تولیدی بنگاه‌ها تأثیر می‌گذارد.

¹. Cranfield et al.

². Hung and Hung

³. consumer price index..

⁴. Producer Price Index

بعلاوه، تغییر قیمت حامل‌های انرژی و به دنبال آن افزایش قیمت کالای مصرفی واسطه‌ای و در نهایت سطح عمومی قیمت‌ها (نرخ تورم) به نوبه خود موجب شکل‌گیری انتظارات تورمی (IE)^۵ شده و این خود به تشدید تورم دامن می‌زند (شعبانی، ۲۰۱۳)؛ بنابراین آزادسازی و اصلاح قیمت در قالب تورم ظهور می‌کند.

با توجه به آثار منفی افزایش نرخ تورم بر رفاه خانوارها و بخش‌های تولیدی، دولت‌ها و من جمله ایران، با پرداختن یارانه نقدی (همه‌گیر) تلاش می‌نمایند که آثار منفی افزایش قیمت‌ها را جبران یا حداقل کاهش دهند، لذا اندازه‌گیری تغییرات رفاهی شهروندان به منظور ارائه سیستم‌های حمایتی جبرانی موضوعی بسیار حائز اهمیت است که در این راستا، موضوع اصلی این تحقیق این است که معادل پولی یارانه نقدی برای جلوگیری از کاهش رفاه ناشی از تعدیل قیمت کالاهای خوراکی و غیرخوراکی را اندازه‌گیری می‌کند، به عبارت دیگر به خانوارها بابت حذف یارانه و دلایل دیگر افزایش قیمت چه میزان پرداخت می‌شود تا مصرف‌کننده در همان سطح رفاه قبلی باقی بماند؛ بنابراین بررسی تقاضای مصرف‌کننده برای مواد غذایی و کالاهای دیگر و ارزیابی تأثیرات رفاه مصرف‌کننده ناشی از افزایش قیمت مسئله مهمی است که در این پژوهش به آن پرداخته شد.

اهداف پژوهش

۱. هدف کلی:

- محاسبه تغییرات جبرانی در گروه‌های درآمدی (هزینه‌ای) در مناطق شهری کشور.

۲. اهداف فرعی:

- شناسایی گروه‌های درآمدی (هزینه‌ای) شهری که بیش‌ترین تأثیر را در اثر افزایش قیمت‌ها طی دوره ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۲ متحمل می‌شوند.

فرضیه‌ها و سؤالات پژوهش

فرضیات تحقیق:

۱. تغییرات جبرانی برای گروه‌های بالای درآمدی (هزینه‌ای) بیشتر است.

۲. تغییرات جبرانی برای گروه‌های پایین درآمدی (هزینه‌ای) کمتر است.

سؤالات تحقیق:

۱. افزایش قیمت‌ها کدام گروه‌های درآمدی (هزینه‌ای) شهری را بیشتر متضرر می‌کند؟

نوع مطالعه و روش پاسخگویی به فرضیه‌ها و سؤالات پژوهش

نوع مطالعه، توصیفی و روش مطالعه تحلیلی- آماری می‌باشد. برای پاسخ به سؤالات و فرضیه‌ها، در چارچوب مدل سیستم تقاضای تقریباً ایدئال، معیار رفاهی تغییرات جبرانی مورد استخراج قرار گرفته است.

جامعه آماری و حجم نمونه

جامعه آماری این تحقیق، کل خانوارهای کشور در مناطق شهری بوده که شامل بازه زمانی ۱۳۸۹-۱۳۹۲ می‌باشد.

ابزار گردآوری داده‌ها

روش جمع‌آوری اطلاعات کتابخانه‌ای است که با استفاده از آمار و اطلاعات برگرفته از مرکز آمار ایران و بانک مرکزی و وزارت نیرو می‌باشد.

⁵ . Inflation expectations

⁶ . Shabani

ابزار تجزیه و تحلیل داده‌ها

روش جمع‌آوری اطلاعات کتابخانه‌ای است که با استفاده آمار و اطلاعات برگرفته از مرکز آمار ایران و بانک مرکزی و وزارت نیرو می‌باشد .

نوآوری و تفاوت با مطالعات قبلی

این مطالعه برای دوره زمانی ۱۳۸۹ - ۱۳۹۲ یعنی بعد از اجرای طرح بزرگ هدفمندی یارانه‌ها، برای تمام کالاها با ضریب درآمدی متفاوت انجام شده است که تا به حال هیچ مطالعه‌ای برای این دوره و به این گستردگی انجام نشده است، به طور کل می‌توان گفت که بعد از هدفمندی یارانه‌ها هیچ مطالعه‌ای در این زمینه انجام نشده است و اکثر مطالعاتی که نتیجه هزینه رفاهی برای این دوره پیش‌بینی کرده‌اند از طریق سناریوسازی این کار را انجام داده‌اند و با توجه به آنکه از سال ۱۳۸۹ به بعد طرح بزرگ هدفمندی اجرا شده است و در سال ۱۳۹۰ تحریم‌های بین‌المللی تشدید شد، قیمت‌ها بیش از قبل افزایش یافت، به طوری که تورم در مهرماه ۱۳۹۲ به ۳۴/۷ درصد رسید که از سال ۱۳۷۵ تا به حال بی‌سابقه بوده است و رفاه خانوارها را به شدت کاهش داده است.